

Bedenkingen bij de visietekst rond euthanasie van de Organisatie Broeders van Liefde in België

Het valt in de eerste plaats op dat in de tekst elke verwijzing naar Bijbelse gronden, en elke referentie naar Christus volledig ontbreken. Zulks heeft uiteraard verstrekkende gevolgen.

Als uitgangspunt van de nieuwe visie worden “drie fundamentele waarden” ingeroepen: de beschermwaardigheid van het leven, de autonomie van de patiënt en de zorgrelatie. Deze worden op dezelfde lijn en hoogte geplaatst, en er wordt duidelijk vermeld dat de beschermwaardigheid van het leven wel fundamenteel is, maar niet absoluut. Het is deze premisse die de ganse tekst schraagt. Dit is echter een schijnlijkheid. Binnen het intellectueel klimaat dat de westerse wereld momenteel kenmerkt, leidt deze benadering er onvermijdelijk toe dat uiteindelijk de autonomie – noem het de zelfbeschikking van de patiënt – de belangrijkste en in de feiten de absolute waarde en richtlijn wordt. De beschermwaardigheid van het leven wordt louter een overweging, een vrome wens als het ware, maar moet steeds wijken voor de zgn. zelfbeschikking van de patiënt. En voor het soevereine oordeel van de arts (zie hierna).

Men zegt sterk de nadruk te willen leggen op een relationele zorgethiek, waarbij enerzijds rekening wordt gehouden met de autonomie van de patiënt en anderzijds met het als zorgverlener samen op weg gaan met de patiënt. Maar uiteindelijk blijft men zich focussen op de euthanasievraag, die er steeds als uitstapmogelijkheid blijft, en in de huidige maatschappelijke en ook economische context zelfs de vanzelfsprekende uitweg wordt. Nergens wordt bovendien de vraag gesteld welke impact deze vraag en het positief inwilligen ervan heeft op de omgeving van de patiënt, op zijn familie en omgeving. Hier ook moeten we vaststellen dat de individualistische visie op de mens de boventoon haalt en dat de verbondenheid met de medemens, die binnen een personalistische moraal zo belangrijk wordt geacht, verdrongen wordt of minstens geheel op de achtergrond verdwijnt.

Zelfs medici die helemaal niet denken vanuit kerkelijk standpunt hebben reeds heel wat bezwaren geuit tegen het feit dat euthanasie bij psychisch lijden zou worden toegepast. Bij psychisch lijden wordt juist het existentiële bij de mens geraakt en daarom komt het bij psychiatrische patiënten heel dikwijls voor dat ze zich vragen stellen over de zin van hun leven en of het nog zinvol is verder te leven, ook al zijn ze niet terminaal ziek en zullen ze niet binnen korte tijd sterven.

Dit is dan ook de reden waarom bij psychiatrisch lijden geregeld suïcide voorkomt. Het is aan de psychiatrische zorgverlening en de therapie om juist daarrond te werken en met alle middelen die men heeft, of kan ontwikkelen, te trachten aan de patiënt opnieuw een levensperspectief te geven.

In een tijd waarin men op zoveel gebieden vooruitgang boekt om mensen met steeds betere behandelingsmethoden te helpen, zou men euthanasie als de ultieme therapievorm inschakelen wanneer men denkt dat met andere methoden resultaten uitblijven? De dood toedienen als ultieme therapie: hoe valt zo iets te rijmen, en is zo iets te verdedigen? Als we terugblikken op onze rijke geschiedenis in de psychiatrische zorg, mogen we vaststellen hoe de broeders met hun medewerkers steeds gezocht hebben om patiënten op steeds betere wijzen en met nieuwe methoden te behandelen, te verzorgen, te genezen of – als de genezing achterwege bleef – hen nabij te blijven. Nu zou men, wanneer de genezing uitblijft en de patiënt vindt dat hij beter zou sterven, daar zelf actief aan meewerken en zo'n handelwijze zelfs beschouwen als een medische en therapeutische act? Er wordt zelfs gesteld dat dit toch beter is en minder brutaal dan suïcide. Maar is het niet juist de opdracht van de psychiatrische zorgverlening om er alles aan te doen om suïcide bij patiënten te voorkomen? Gaat men vanaf nu meewerken aan suïcide en zulks "euthanasietherapie" noemen? Het is alsof we, op het ogenblik dat een patiënt aan de rand van de afgrond staat om de dodensprong te nemen, hem assisteren door hem een duwtje in de rug te geven. Dat is de Broeders van Liefde onwaardig. Het wordt zelfs niet uitgesloten dat deze visie doorgetrokken wordt naar de ouderenzorg. Hoe ver is men er dan nog van verwijderd om ook euthanasie bij mensen met een handicap als mogelijkheid voor te stellen? De doos van Pandora werd nog verder geopend en men bevindt zich op een hellend vlak dat steeds meer aan het kantelen gaat. Ook in het juridische domein heeft de visietekst verregaande gevolgen.

Het is bij mijn weten de allereerste keer dat een christelijke organisatie stelt dat euthanasie een gewone medische handeling is die onder de therapeutische vrijheid van de arts valt. Op diverse plaatsen in de tekst wordt dit bevestigd. Zulks is deloyaal, ongehoord en onaanvaardbaar.

Vooreerst is het gebruik van de term "therapeutische" vrijheid en het daardoor impliciet bestempelen van euthanasie als een "therapie", die de arts voorschrijft op vraag van de patiënt, hoogst merkwaardig. Een dergelijke therapie is tot nog toe ongezien!

Wat meer is, als euthanasie een medische, ja zelfs therapeutische handeling is, beslist de arts en hij alleen, binnen het kader van de wet en van niets anders. Alle bijkomende zgn. “zorgvuldigheidsvereisten” zijn in die optiek dus juridisch waardeloos, want zonder bindend effect. Ze zouden zelfs kunnen worden beschouwd – steeds in de optiek van de visietekst – als een onwettige uitoefening door de instelling van de geneeskunde, aangezien de instelling meent bijkomende voorwaarden voor diagnose en therapie aan de arts te mogen opleggen en zich bijgevolg tussen arts en patiënt plaatst. Enkel artsen mogen medische diagnoses en handelingen stellen, en moeten dat in volle vrijheid kunnen doen.

Uiteraard is euthanasie géén therapeutische handeling, en géén medische handeling, ook al wordt ze door een arts uitgevoerd. Het ligt niet in de natuur van de geneeskunde om intentioneel te doden, ook al is de dood uiteindelijk onafwendbaar. Daarom kunnen en mogen instellingen juridisch hun zeg behouden als het om de uitvoering van euthanasie gaat. Helaas stelt en impliceert de visietekst het tegendeel.

We hebben steeds gesteld, en we blijven stellen dat het zelfs binnen het huidige wettelijke kader in België nog steeds aan een instelling toekomt om te weigeren om euthanasie binnen de muren van de instelling toe te laten. Dat was tot nu toe dan ook de handelingswijze binnen onze voorzieningen in België wanneer een patiënt een vraag om euthanasie stelde. We probeerden zoveel mogelijk, via goede zorg en begeleiding, alternatieven aan te bieden, zodat de vraag om euthanasie zou verdwijnen en de patiënt opnieuw perspectief in zijn leven zou vinden. Dikwijls mochten de zorgverleners ook ondervinden dat er tijdens een dergelijke begeleiding bij de patiënt zelf soms onvermoede mechanismen naar boven kwamen waardoor de vraag om euthanasie spontaan verdween. Indien al deze inspanningen toch tevergeefs bleven en de vraag om euthanasie aanwezig bleef en ook wettelijk werd mogelijk gemaakt, dan zocht men op een zeer menswaardige wijze alternatieven om deze euthanasie buiten de muren van de voorziening te laten plaatsvinden. Sommigen vonden dit een hypocriete houding: toch euthanasie uit te voeren, maar dan buiten de instelling. Wij vonden het daarentegen een krachtig signaal naar de patiënt, naar zijn familie, naar de zorgverleners en naar de gehele maatschappij dat onze voorzieningen veilige plaatsen waren waar geen euthanasie werd uitgevoerd. Door daar nu van af te stappen, komen we tot een uitholling van het institutioneel pluralisme op levensbeschouwelijk gebied, waarbij tot nu toe binnen de geestelijke gezondheidszorg in België, waar we het pluralisme wensen te respecteren, inderdaad een variatie aanwezig was op het vlak van instellingen: plaatsen waar

euthanasie mogelijk was en plaatsen waar euthanasie omwille van levensbeschouwelijke overtuiging niet mogelijk was.

De visietekst die voorligt is dus niet enkel moreel laakbaar, maar bovendien vertoont hij ernstige interne juridische contradicties. Hij brengt bovendien schade toe aan de correcte juridische posities die de Kerk en haar geledingen steeds hebben ingenomen in het debat over de euthanasiewet en diens interpretatie.

Als generaal bestuur keuren we deze beslissing bijgevolg volledig af en verwachten we dat het bestuur in België deze beslissing intrekt. We zullen zelf daartoe ook alles in het werk stellen.

Teneinde onze visie duidelijk te stellen, zijn we natuurlijk in contact getreden met de Bisschoppenconferentie van België, aangezien het gaat over een regio binnen de congregatie, waarvoor de Belgische bisschoppen samen met de oversten van de congregatie bevoegd zijn. We werden reeds gevraagd door de Heilige Stoel, met name de Congregatie voor het Godgewijde Leven en het Staatssecretariaat, om toelichting te geven over wat er in België binnen de congregatie van de Broeders van Liefde gebeurt.

Als Broeders van Liefde worden we opgeroepen om profetisch in de wereld te staan en om niet bevreesd te zijn onze stem te laten klinken wanneer we vinden dat de beschermwaardigheid van de mens niet gerespecteerd wordt. Dit hebben we vanaf het begin van de congregatie moedig opgenomen, en wanneer we in 2015 met dankbaarheid terugkeken op 200 jaar breken van de boeien van de geesteszieken die gevangen zaten in de kelders van het Geeraard de Duivelsteen in Gent, dan mochten we in alle nederigheid zeggen dat we heel speciaal voor deze mensen in de maatschappij een verschil hebben gemaakt. Een reden om echt dankbaar te zijn voor al die broeders en medewerkers die in tijden met heel wat beperkingen het beste van zichzelf hebben gegeven, ja, profeten waren, om het levenslot van hun medemensen met een geestesziekte te verbeteren. Dankbaar ook dat we dit vandaag op zoveel plaatsen wereldwijd mogen verder zetten en steeds opnieuw als pioniers aan de plaatselijke maatschappij tonen: deze geesteszieken zijn ook mensen en verdienen ons onvoorwaardelijk respect, en daarom willen we voor hen zorgen en hen nieuwe levensperspectieven aanbieden. Daarom is het zo pijnlijk dat op de plaats waar het begon, beseffend ook hoeveel goede zorg en behandeling er wordt gegeven door zoveel medewerkers in België, door de verantwoordelijken dergelijke visie wordt ontwikkeld en in de praktijk gebracht, en dit zelfs zeggende dat het in de lijn ligt

van de spiritualiteit van de Broeders van Liefde en een uiting is van christelijk geïnspireerde zorgverlening. Daarmee worden belangrijke termen uitgehold en oneigenlijk gebruikt en daarom kunnen we niet anders dan te verlangen en te bidden dat van deze visie wordt afgestapt en opnieuw gekozen wordt voor de absolute beschermwaardigheid van het leven. Dat is het enige wat past binnen het charisma van onze congregatie en dat was ook hetgeen onze geliefde Stichter, de Dienaar Gods Petrus Jozef Triest ons heeft voorgeleefd, meegegeven en toevertrouwd.

Br. René Stockman
Generale overste
Broeders van Liefde